

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ

สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC LEADERSHIP MODEL OF SPECIAL EDUCATION

CENTER TEACHER UNDER THE NORTHEAST BUREAU SPECIAL EDUCATION

13

ฐาภากร แสงนงา*

ดร.อภิสิทธิ์ สมศรีสุข**

ดร.อนุสิทธิ์ นามโยธา***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 214 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของครู 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา 2) ด้านการมุ่งเน้นด้านวิชาการ 3) ด้านการทำงานด้านหลักสูตร 4) ด้านการเป็นผู้นำที่มีความสามารถ 5) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และ 6) ด้านการวัดผลและประเมินผลและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 2. ผลการตรวจสอบรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.47)

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขานวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนกง

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop of Academic Leadership Model of Special Education Center Teacher under the Northeast Bureau Special Education 2) to verify the Academic Leadership Model of Special Education Center Teacher under the Northeast Bureau Special Education in academic year of 2015 The research samples consisted of 214 teachers in the Northeast Bureau Special Education in academic year of 2015. They were selected by using multi stage random sampling. Questionnaire was used to collect the data Frequency Percentage, mean, and standard deviation were used for data analysis.

The research findings were:

1. The Academic Leadership Model of Special Education Center Teacher under the Northeast Bureau Special Education consisted of 6 aspects; 1) The environment al management at the school, 2) academical oriented, 3) the curriculum program, 4) high potential leadership 5) the teaching and learning in schools and 6) the measurement and evaluation, of The Academic Leadership Model of Special Education Center Teacher under the Northeast Bureau Special Education consisted of 5 aspects; 1) defining the mission, 2) management of curriculum and instruction, 3) supervision of teaching, 4) Monitoring the development of students and 5) promotion of academic atmosphere.

2. The solution to verify the academic Leadership Model of Special Education Center Teacher under the Northeast Bureau Special Education was suitable at the high level ($\bar{X} = 4.13$, S.D. 0.47)

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย วรรคสอง ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษา โดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น มาตรา 50 ระบุว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษา อบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มาตรา 52 ระบุว่า เด็กเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับ การพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ วรรคสี่ เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรม ที่เหมาะสมจากรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเพียรมีโอกาและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อม ในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็ง และเอื้อต่อการพัฒนา ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 วิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้เหมาะสมสำหรับคนพิการไว้ในมาตรการที่ 1 ส่งเสริมการวิจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล (หลักสูตรสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร. 2556)

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ระบุว่า คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ดังนี้

- 1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา
- 2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษาโดยคำนึงถึง ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น
- 3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐาน และประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ. 2556)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นหน่วยงานที่มีระบบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสที่มีคุณภาพ ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมสอดคล้องตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนได้พันธกิจ คือ 1) จัดระบบบริหารจัดการศึกษาให้ทันสมัยตามหลักธรรมาภิบาล 2) จัดการศึกษาให้เด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพด้วยรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษา มีเป้าประสงค์ ได้แก่ 1) เด็กพิการและผู้ด้อยโอกาส ได้รับบริการทางการศึกษา อย่างเท่าเทียมทั่วถึงและเสมอภาค 2) เด็กพิการและผู้ด้อยโอกาส ได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพด้วยรูปแบบ ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล 3) ทุกภาคส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2551)

การศึกษาในปัจจุบันจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เมื่อคนมีคุณภาพย่อมส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติ โดยคนที่มีคุณภาพต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีภูมิปัญญา ซึ่งตรงกับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ที่ต้องการให้สังคมเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นโลกแห่งข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553)

การจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของชาติข้างต้น ครูจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เนื่องจากครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถสร้างวิสัยทัศน์ เช่น วิสัยทัศน์เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักเรียนสำหรับสังคมไทยในอนาคต ผู้นำจะต้องกำหนดว่าต้องการให้สถานศึกษาพัฒนาไปในทิศทางใด จะเลือกนำวิธีการสอนรูปแบบใดมาใช้จะจัดกระบวนการสอนอย่างไร มีข้อตกลงอะไร และคณะทำงานจะปฏิบัติหน้าที่อย่างไร เป็นต้น (สุภัคกาญจน์ ฤทธิ์ละคร. 2548 ; อ้างอิงจาก Cunard. 1990) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภารกิจหลักของการศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นสิ่งที่พึงมีในตัวของผู้สอนเพราะภาวะผู้นำทางวิชาการจะส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอันเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษา (ชฎากาญจน์ เจริญชนม์. 2553)

ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการนั้นสอดคล้องตามสาระหลักของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตรา 8 ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาโดยให้ยึดหลักการ 3 ประการ คือ ประการหนึ่ง เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ประการที่สอง ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และประการสุดท้าย คือ การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องจากหลักการดังกล่าว สถานศึกษาจึงเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการจัดการศึกษาดังปรากฏในหมวด 3 ระบบการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาในระบบจึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ซึ่งรัฐมุ่งหวังจะให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง

มีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจ มีการนำรูปแบบการบริหารที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management) มาใช้โดยมุ่งให้การบริหารจัดการศึกษามีลักษณะเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษาในด้านการบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ซึ่งยึดถือเป็นระบบการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การจัดระบบการศึกษาดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาหรือสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน สามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2553)

จากความคิดเห็นของนักวิชาการ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พัฒนางานด้านวิชาการ และยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ครูทุ่มเทการทำงานทางด้านการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้นดังเช่น สุมลพรรณ เกิดโมลี (2550) กล่าวว่า ผู้นำทางวิชาการจะต้องเป็นบุคคลที่สำคัญในสถานศึกษาที่จะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและดำเนินการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อินทร กิตติทอง (2550) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสิ่งที่สำคัญที่จำเป็นที่จะต้องได้รับการปลูกฝัง เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษา ดำเนินการได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

จากความสำคัญที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความประสงค์ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนเกิดการพัฒนาตนเองในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางวิชาการ และพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้ อันส่งผลต่อความรู้ความสามารถของนักเรียน พร้อมนำมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษให้มีคุณภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

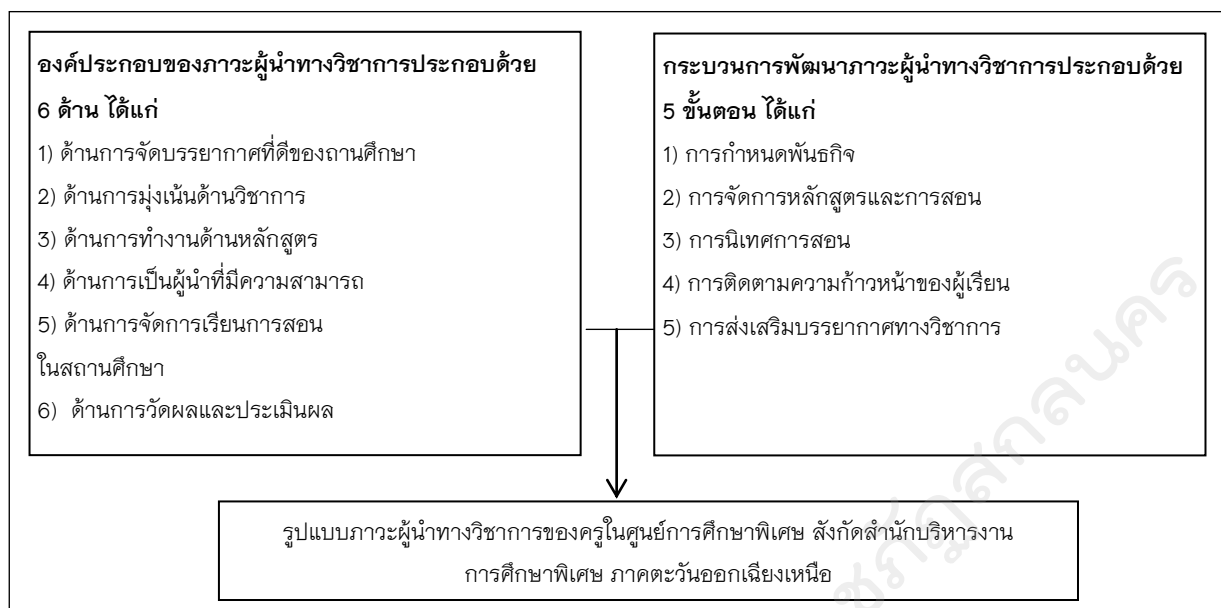
สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้

รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ และกระบวนการการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย ครั้งนี้ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ระยะที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล 6) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 478 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 214 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครชีและมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัด

บรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา 2) ด้านการมุ่งเน้นด้านวิชาการ 3) ด้านการทำงานด้านหลักสูตร 4) ด้านการเป็นผู้นำที่มีความสามารถ และ 5) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 6) ด้านการวัดผลและประเมินผล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อนำไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 ชุด
3. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวนทั้งสิ้น 214 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
4. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยทำการจัดกระทำข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ดังนี้ 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์ทุกฉบับมาหาคะแนนตามน้ำหนักที่กำหนด 5 ระดับ 3) นำข้อมูลที่ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ตอนที่ 1) วิเคราะห์โดย การหาค่าร้อยละ และค่าความถี่ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนที่ 2 และ 3) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้านและรายข้อโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 100) คะแนนเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 27 องค์ประกอบย่อย มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ดังนี้

จากการประเมินองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้ง 6 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมสูงสุด พบว่า อันดับแรก คือ ด้านที่ 1 การจัดบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านที่ 6 การวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 4 การเป็นผู้นำที่มีความสามารถ อยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) องค์ประกอบด้านการจัดบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 3 ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ในสถานศึกษา และสภาพแวดล้อมทั่วไป เช่น ความร่มรื่น สวยงาม ความสะอาดของอาคารสถานที่ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 2 ท่านได้รักษาภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1 ท่านมีบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

2) องค์ประกอบด้านการมุ่งเน้นด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 5 ท่านมุ่งเน้นการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 8 ท่านสามารถนำเอาความรู้ วิธีการ แนวความคิด ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 7 ท่านสามารถนำเทคนิควิธีการการจัดการศึกษามาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก

3) องค์ประกอบด้านการทำงานด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 13 ท่านเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 11 ท่านสามารถนำประสบการณ์ไปใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 12 ท่านสามารถจัดการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้บรรลุไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตร อยู่ในระดับมาก

4) องค์ประกอบด้านการเป็นผู้นำที่มีความสามารถ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 14 ท่านมีบทบาท ในการร่วมบริหารจัดการในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 17 ท่าน มีความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับ และส่วน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 15 ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

5) องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 20 ท่านมีความสามารถในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 19 ท่านมีความสามารถในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 22 ท่านมีบทบาทในการควบคุมการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อยู่ในระดับมาก

6) องค์ประกอบด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 23 ท่านมีการสรุป รายงานผลการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผล การจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 24 ท่านมีการวัดผลและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อดูว่านักเรียนบกพร่องในด้านใด อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 26 ท่านมีการวัดผลและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลว่าเหมาะสมหรือไม่ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 25 ขั้นตอนย่อย มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ดังนี้

จากการประเมินของกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้ง 5 ขั้นตอนพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมสูงสุด พบว่า อันดับแรก คือ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 3) การนิเทศการสอน อยู่ในระดับมาก

1) การกำหนดพันธกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 2 ท่านมีการกำหนดขอบเขตและบทบาทหน้าที่ของงาน เพื่อเป็นการบ่งบอกหน้าที่ของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 1 ท่านมีการกำหนดขอบเขตและบทบาทหน้าที่ของงาน เพื่อให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 4 ท่านมีการกำหนดพันธกิจ 2 ระดับ คือ พันธกิจดั้งเดิม พันธกิจตามวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก

2) การจัดการหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 6 ท่านมีการสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 9 ท่านมีการสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 7 ท่าน มีการสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ มีทักษะที่จำเป็น อยู่ในระดับมาก

3) การนิเทศการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 14 ท่านมีการปรับปรุงวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นการแนะนำและความช่วยเหลือแก่ครูผู้สอนในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 15 ท่านมีการพัฒนาครู ในการประเมินผล ซึ่งเป็นการแนะนำและความช่วยเหลือแก่ครูผู้สอนในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการที่ดีของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 11 ท่านมีการช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะและวิเคราะห์ปัญหา ทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก

4) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมาก คือ อันดับแรก ข้อ 16 ท่านมีแนวปฏิบัติในการติดตามการวัดผลและประเมินผลของผู้เรียนอย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 18 ท่านมีการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ให้ได้มาตรฐานพร้อมทั้งติดตามและตรวจสอบเอกสาร อย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 17 ท่านมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูปรับปรุง เครื่องมือวัดผลและประเมินผลในการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก

5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อันดับแรก ข้อ 22 ท่านมีการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 21 ท่านมีการกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ในการสอน อยู่ในระดับมาก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 23 ท่านมีการจัดให้มีสิ่งที่น่าสนใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลใน 2 ประเด็นของการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษารายการประกอบของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 6 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา 2) ด้านการมุ่งเน้นด้านวิชาการ 3) ด้านการทำงานด้านหลักสูตร 4) ด้านการเป็นผู้นำที่มีความสามารถ 5) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 6) ด้านการวัดผลและประเมินผลจากการ

ประเมินองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้ง 6 ด้าน พบว่า มีความสอดคล้องกับ Davis and Thomas (1989 : 40) กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการมี 8 ด้าน ได้แก่ 1) การเพิ่มความตระหนักในการประชุมสถานศึกษาและมีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง 2) มีความกระตือรือร้นในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงสถานศึกษา 3) การให้แรงจูงใจและรางวัลกับบุคคลหรือกลุ่มที่ทำงานด้านวิชาการ 4) การตรวจสอบความก้าวหน้าด้านวิชาการ 5) การใช้ทรัพยากร และบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ 6) การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้อยู่เป็นระเบียบและมีความปลอดภัย 7) การตรวจสอบการปฏิบัติการสอนของครู 8) การสังเกตการสอนของครูและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

สอดคล้องกับแนวคิดของ วิษณุ จุลวรรณ (2547) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดสระบุรี ทำให้ได้องค์ประกอบที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ 8 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำในการบริหารจัดการเพื่อผลสำเร็จของงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำ ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว 3) ด้านความสามารถ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะสามารถนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ มาสู่สถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการยอมรับและ ความร่วมมืออย่างมั่นใจของผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ด้านบุคลิกภาพ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างคุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการให้มีความเชื่อมั่นตนเองที่จะทำ ให้ผู้ร่วมงานเกิดศรัทธายอมรับและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จนประสบผลสำเร็จและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนตามเป้าหมายของสถานศึกษา 5) ด้านการนิเทศ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำในการเป็นผู้นิเทศและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือแก่ครู อาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลัก อันเป็นปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 6) ด้านการวางแผน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของ สถานศึกษาว่าขณะนี้เราอยู่ ณ จุดใดและต้องการจะพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อเป็นการกำหนด เป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 7) ด้านการอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการจะต้องแสดงบทบาทในด้าน การอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาทุกๆ ด้าน ให้สามารถ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา คุณภาพนักเรียน 8) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทในการเสริมสร้าง บรรยากาศทางวิชาการ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Ubben and Hughes (นวกัณฑ์ อุทัยรัตน์, มารุต รันรวย, อัญชลิตา ดอนตง. 2552 : 39 ; อ้างอิงจาก Ubben and Hughes. 1987 : 97-99) ได้กำหนดองค์ประกอบ ของความเป็นผู้นำทางวิชาการ ไว้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การทำงานตามเวลาที่กำหนด 2) การจัดบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา 3) การมุ่งเน้นด้านวิชาการ 4) การคาดหวังต่อคณะครูและผลการ

ปฏิบัติงานของครู 5) การทำงานด้านหลักสูตร 6) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 7) การประเมินผล และการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

2. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ จากการประเมินของกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้ง 5 ขั้นตอน พบว่า มีความสอดคล้องกับ Heck and others (1990 : 95) ได้เสนอพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการไว้ ดังนี้ 1) กำหนดเป้าประสงค์ของสถานศึกษา 2) สื่อสารให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องทราบถึงความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง 3) จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของครู 4) อำนวยแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นให้ครู ในการจัดการเรียนรู้ 5) นิเทศผลการปฏิบัติงานของครู 6) ตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 7) จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Weber (Weber. 1989 cited in Lashway. 2002 : 2) ได้จำแนกภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็น 5 ด้าน คือ 1) กำหนดพันธกิจ ของสถานศึกษา 2) ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ในทางบวก 3) สังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู 4) จัดการเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน 5) ประเมินผลโปรแกรมการสอน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Huber (2007 : 30–34) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะเฉพาะของแนวการปฏิบัติความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามี 12 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) จัดหาทรัพยากร เพื่อช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน 2) มุ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นเป้าหมายหลัก 3) ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของนักเรียนและบุคลากรทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) พัฒนาและกระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคลซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับสถานศึกษา 5) พัฒนาวัฒนธรรมสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 6) ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติด้านหลักสูตร การสอนและการประเมินผลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 7) มีความรู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน และให้ความสำคัญกับงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการศึกษาที่มีประสิทธิผล 8) เป็นผู้ที่สามารถพบเห็นและเข้าพบได้ง่าย 9) ใช้ทีมภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาหลักสูตร นโยบายของสถานศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรได้ดำเนินงานอย่างอิสระ 10) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพ 11) ออกแบบพฤติกรรมที่คาดหวังจากบุคคลอื่นและปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับความเชื่อด้วยความตั้งใจที่จะให้เกิดผลในทางบวก 12) มีความตระหนักในสถานการณ์ มีการปรับตัวในการปฏิบัติทางภาวะผู้นำต่อสถานการณ์ที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 6 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา 2) ด้านการมุ่งเน้นด้านวิชาการ 3) ด้านการทำงานด้านหลักสูตร 4) ด้านการเป็นผู้นำที่มีความสามารถ 5) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และ 6) ด้านการวัดผลและประเมินผล ดังนั้นจึงเสนอแนะว่า การพัฒนาแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สถานศึกษาควรพัฒนาครูในศูนย์การศึกษาพิเศษด้านการจัดบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษา

2. ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การจัดการ

หลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ดังนั้นจึงเสนอแนะว่ากระบวนการ พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สถานศึกษาควรพัฒนาครูในศูนย์การศึกษาพิเศษในการจัดการหลักสูตรและการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาริวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น
2. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในระดับประเทศ
3. ควรมีการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบนี้ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.
- ชฎากาญจน์ เจริญชนม์. ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. รายงานการศึกษานิเทศ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.
- นวกัณฑ์ อุทัยรัตน์, มารุต รันรวย, อัญชลิตา ดอนดง. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2553.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [http://special.obec.go.th/\(21 มิถุนายน 2557\)](http://special.obec.go.th/(21%20มิถุนายน%202557))
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [http://longdo.com/law/125/\(18 เมษายน 2557\)](http://longdo.com/law/125/(18%20เมษายน%202557))
- วิชญ์ จุลวรรณ. การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. กรุงเทพฯ : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, 2547.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. “กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานวิชาการ: สิ่งกระตุ้นสำคัญต่อการยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก”, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2553.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร. หลักสูตรการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ พุทธศักราช 2556.
- สุภัคกาญจน์ ฤทธิ์ละคร. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี เขต 3. รายงานการศึกษานิเทศ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.
- สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2551.
- Davis, I.L. & Thomas. “The Relationship between Satisfaction with Leadership and School Climate in Randomly Ruraly Gregia Public Elementary School,” Dissertation Abstracts international, 1989.
- Huber, D. L. Leadership and Nursing Care Management. (3 rd ed). Philadelphia : Saunders Elsevier, 2007.

Murphy, J. Principal instructional leadership. Advances in Educational Admini- stration, 1. (B: Changing perspectives on the school), 163–200 1990.

Ubben, G.C., L. W. Hughes. & C.J. Norris. The Principal: Creative Leadership For Effective Schools. Boston : Allyn & Bacon, 2001.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร